

Boraboy Gölü Tabiat Parkı'nın ziyaretçi yönetimi üzerine bir araştırma

A research on visitor management of Boraboy Lake Nature Park

Meryem Bihter BİNGÜL BULUT¹ Sultan Sevinç KURT KONAKOĞLU²

¹ Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kırıkkale

² Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Amasya

Eser Bilgisi / Article Info

Araştırma makalesi / Research article

DOI: 10.17474/artvinofd.1365808

Sorumlu yazar / Corresponding author

M. Bihter BİNGÜL BULUT

e-mail: mbbingul@gmail.com

Geliş tarihi / Received

25.09.2023

Düzeltilme tarihi / Received in revised form

30.09.2023

Kabul Tarihi / Accepted

02.10.2023

Elektronik erişim / Online available

15.10.2023

Anahtar kelimeler:

Tabiat parkı

Korunan alan

Ziyaretçi yönetimi

Gelişme planı

Keywords:

Nature park

Protected area

Visitor management

Development plan

Özet

Rekreasyonel amaçlı kullanılan tabiat parklarının, sürdürülebilirlik çerçevesinde korunabilmesi için kaynak yeterliliği ile rekreasyon ihtiyaçları arasındaki dengeyi kurabilmek önemlidir. Doğal çevrenin kendine özgü çekiciliklerinden en iyi şekilde yararlanmak ve rekreasyon alanlarının kaynak değerleri ve kullanıcıların deneyim kalitesi üzerindeki etkileri en aza indirmek için ziyaretçi yönetimi strateji ve eylemlerine gelişme planlarında özellikle yer vermek gereklidir. Bu çalışmada, ziyaretçi yönetimi strateji ve eylemleri Boraboy Gölü Tabiat Parkı ve parkın gelişme planı üzerinde veri toplama, gözlem ve değerlendirmeye dayalı bir araştırma yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda, Boraboy Gölü Tabiat Parkı'nın gelişme planı çerçevesinde ziyaretçi yönetim araçlarından 'sert' ve 'yumuşak' olarak sınıflandırılan yaklaşımlardan bazılarını kapsadığı tespit edilmiştir. Ziyaretçi yönetimi konseptinin tam olarak anlaşılmadığından kaynaklı çelişkiler ortaya konmuş olup öneriler geliştirilmiştir.

Abstract

It is important to establish a balance between resource adequacy and recreation needs for nature parks used recreational purposes within the framework of sustainability. To make the most of the unique attractiveness of the natural environment and to minimize the impact on the resource values of recreational areas and the quality of the experience of users, it is necessary to include visitor management strategies and actions in development plans. In this study, visitor management strategies and actions were evaluated based on data collection, observation, and evaluation of Boraboy Lake Natural Park and Its' development plan. As a result, it was determined that Boraboy Lake Natural Park included some of the approaches classified as 'hard' and 'soft' approaches from the visitor management tools within the framework of the development plan. Contradictions arising from the lack of a complete understanding of the concept of visitor management discussed and some suggestions have been made.

GİRİŞ

Günümüzde doğada gerçekleştirilen aktif veya pasif rekreatif faaliyetlerin insan bedeni ve ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkilerine yönelik farkındalığın artışı ile doğa temelli rekreasyon fırsatları sunan tabiat parklarına olan kullanım talebi de arttırmıştır. Tabiat Parkı "bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları" olarak tanımlanmaktadır (Milli Parklar Kanunu 1983). Rekreasyonel amaçlı kullanılan bu alanların sürdürülebilirlik çerçevesinde korunabilmesi için kaynak yeterliliği ile rekreasyon ihtiyaçları arasındaki dengeyi kurabilmek önemlidir. Bunu yaparken, kapasitenin aşılmasına ve çevresel bozulmanın en aza indirilmesini sağlayarak alanın kaynak değerlerine ve kalitesine açıkça saygı duymalı ve aynı zamanda, ziyaretçi

rekreasyon deneyim kalitesinin en üst düzeyde tutulması hedeflenmelidir (Bingül Bulut ve Aydoğan 2021). Bu hedef doğrultusunda, bütüncül, katılımcı ve uygulanabilir gelişim planların hazırlanmasında (Gül ve Özgüner 2005, Düzgüneş 2015), doğal çevrenin kendine özgü çekiciliklerinden en iyi şekilde yararlanmak ve rekreasyon alanlarının kaynak değerleri ve kullanıcıların deneyim kalitesi üzerindeki etkileri en aza indirmek için ziyaretçi yönetimi strateji ve eylemlerine gelişim planlarında özellikle yer vermek gereklidir.

Ziyaretçi yönetimi, istenen kaynak koşullarını ve ziyaretçi deneyimlerini elde etmek ve sürdürmek için çeşitli stratejiler ve araçlar kullanarak ziyaretçi kullanımının özelliklerini ve aynı zamanda doğal ve yönetsel ortamı yönetmek için proaktif ve uyarlanabilir bir süreçtir (The Interagency Visitor Use Management Council 2017). Buna

yönelik olarak hazırlanmış uluslararası çerçevelerden bazıları Kabul Edilebilir Değişimin Sınırları (LAC) (Stankey ve ark. 1984, Stankey ve ark. 1985), Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM) (Graefe ve ark. 1990), Ziyaretçi Deneyimi ve Kaynak Koruması (VERP) (Hof ve Lime 1997), ve son olarak kabul edilen Kurumlararası Ziyaretçi Kullanım Yönetimi Çerçevesi (IVUMF 2016) bulunmaktadır. Bu tür çerçeveler 'Ne kadar ve ne tür kullanım ve/veya kaynak değişikliği kabul edilebilir?' sorusunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Ziyaretçi yönetimi üzerine yapılan araştırmalara göre, kullanım etkileri karmaşıktır ve etkilerin yıkıcı olup olmadığına karar vermek için değerlendirici çeşitli yargılara ihtiyaç vardır (Manning 1986, Shelby ve Heberlein 1986, Kuss ve ark. 1990). Kabul edilebilirliği belirlemenin anahtarı, rekreasyon deneyimlerinin kalitesini ve ekolojik sağlığı tanımlayan standartlarla bağlantılıdır. Bu doğrultuda; ziyaretçi yönetiminin amacını ortaya koymak, alanın temel özelliklerini ve kaynak değerlerini açıkça belirlemek, mevcut koşulları değerlendirmek ve var olan temel sorunları, endişeleri ortaya koymak, istenen ideal koşulları belirlemek, bu koşulları elde etmek için yönetim stratejilerini ve eylemlerini tanımlamak, akabinde eylemlerinin etkinliğini izleme ve değerlendirme stratejisi belirlemek gereklidir (Manning 2011).

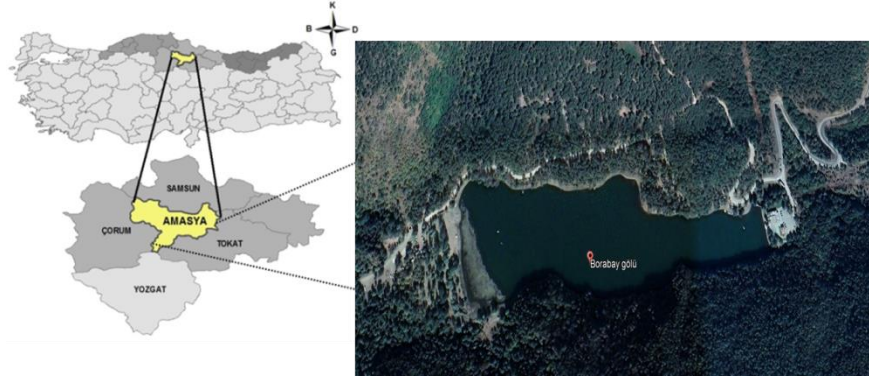
Tabiat parklarının sürdürülebilir yönetiminde temel alınması gereken ilkelerin başında insanları doğal ve kültürel miraslarıyla birleştirmek, fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan daha sağlıklı olmalarına yardımcı olmak ve rekreasyonun sağladığı faydaları sürdürülebilir kılmak gelmektedir. Bu çalışma kapsamında, Boraboy Gölü Tabiat Parkı araştırma alanı olarak seçilmiştir. Boraboy Gölü Tabiat Parkı doğal oluşum heyelan seddi göllerinden birisi olarak kaynak değerleri zengin, aynı zamanda açık hava rekreasyonu yönünden farklı ve çeşitli fırsatlar sunmasıyla ülkemizdeki önemli tabiat parklarımızdan birisidir. Çalışmanın amacı; önceliği koruma ve sonrasında rekreasyon fırsatları sunmak (Atmış ve ark. 2020) olan tabiat parklarının gelişimi için hazırlanan planlara ziyaretçi yönetimi stratejileri ve eylemlerinin entegre edilebilmesini ortaya koymaktır. Çünkü ziyaretçi yönetimi genellikle ana gelişim planına entegre edilmek yerine daha sonraki bir aşamada eklenebilecek bir alt program olarak görülmektedir (Cooper ve ark. 1998). Bunun

nedeni, ziyaretçi yönetiminin, alanda yerinde incelemeler ve uygulama kılavuzları ile teknik bir adım olduğunun düşünülmesi ve ayrıca planlamacılar tarafından tam olarak bilinmemesinden ve anlaşılmasından kaynaklanmaktadır (Grant 1994, Cooper ve ark. 1998). Alanın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri nispeten statik ve pasif olduğundan, kaynakları yönetmenin ziyaretçileri yönetmekten daha kolay olduğu düşünülmektedir. Ancak ziyaretçilerin özellikleri dinamik olup önemli ölçüde değişebilir. Ziyaretçi faaliyeti ve beklentisi konusunda bilgi eksikliği olması durumunda yönetim çabası sınırlı olabilir (McArthur 1994, McArthur ve Hall 1996, Kuo 2002). Çalışma kapsamında, tabiat parkı gelişim planı süreçleri ve ziyaretçi yönetimi stratejileri ve eylemleri bu çalışmada kavramsal çerçeve olarak ele alınmıştır. Boraboy Gölü Tabiat Parkı Gelişim Planı değerlendirilerek ziyaretçi yönetimi strateji ve eylemlerinin plana nasıl entegre edilmesi üzerine öneriler geliştirilmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Çalışmanın ana materyalini Boraboy Gölü Tabiat Parkı oluşturmaktadır (Şekil 1). Amasya ili Taşova ilçesine bağlı Boraboy Köyü sınırları içerisinde yer alan Boraboy Gölü, oluşum bakımından bir heyelan set gölüdür (Tuncel ve Doğaner 1989, Doğu ve ark. 1994, Şenol 1999, Zengin ve ark. 2014, Şenol 2018). 255.34 hektar büyüklüğünde olup sulak alan ve orman ekosistemiyle eşsiz bir manzara bütünlüğü (Şekil 2) sunan Tabiat Parkı içerisinde altı adet endemik tür (*Campanula latiloba* A. DC. subsp. *latiloba*, *Campanula pterocaula* Hausskn. (LR) (cd), *Symphytum bornmuelleri* Buckn. *Heracleum platytaenium* Boiss., *Hesperis buschiana* Tzevelev, *Digitalis lamarckii* Ivanina) bulunmaktadır (OGM 2014, Anonim 2017, Anonim 2018, Kurt Konakoğlu 2018). Sahip olduğu doğal peyzaj özellikleri nedeniyle ilk olarak birinci derece doğal sit alanı olarak ilan edilen Boraboy Gölü ve çevresi, 1992'de sunmuş olduğu rekreasyonel ve turizm fırsatları ile turizm merkezi olarak kabul edilmiştir. 1996 yılında ise T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.05.1996 tarih ve 96/4614 sayılı kararıyla üçüncü derece doğal sit alanı olarak tanınmıştır. 03.09.2013 tarihinden itibaren ise tabiat parkı statüsünde hizmet vermektedir.

Şekil 1. Boraboy Gölü Tabiat Parkı'nın konumu

Şekil 2. Boraboy Gölü Tabiat Parkı manzara görünümü

Boraboy Gölü Tabiat Parkı günübirlik ve konaklamalı ziyaretlere yönelik olarak çeşitli rekreasyonel olanaklar sunmakta olup alanda yürüyüş parkuru, piknik alanları, çocuk oyun alanı, seyir terasları, bungalov tipi konaklama yapıları, kamp alanları, kır lokantası, büfe, tuvaletler, mescit, çeşme, deniz bisikleti bulunmaktadır (Şenol 2018, YHKB 2018, Kurt Konakoğlu 2018, Kurt Konakoğlu 2020, Kurt Konakoğlu ve Kurdoğlu 2020). Alanı ziyaret etmek isteyen kullanıcılara yönelik olarak kent merkezinden ya da Taşova ilçesinden düzenli ulaşım sağlayan motorlu araçlar mevcut değildir. Kullanıcılar, kendi imkânlarını kullanarak alana erişim sağlamaktadır (Beket 2018, Kurt Konakoğlu 2018, Kurt Konakoğlu ve Kurdoğlu 2020). Aynı zamanda, Boraboy Gölü Tabiat Parkı Kurdoğlu ve Kurt Konakoğlu (2018) tarafından Amasya ili için oluşturulan rekreasyon alanları bilgi sisteminde yer almaktadır.

Yöntem

Çalışmanın yöntemi; veri toplama, gözlem, inceleme ve değerlendirmeden oluşmaktadır. İlk aşamada; Boraboy Gölü Tabiat Parkı'nda yapılmış çalışmalar, alanın bağlı olduğu kurumdan elde edilmiş sözlü ve yazılı veriler, haritalar ve Tabiat Parkı Gelişim Planı elde edilmiştir. İkinci aşamada; alanın mevcut rekreasyonel durumunu ortaya koymak amacıyla arazi çalışması ile yerinde gözlem ve incelemeler yapılmıştır. Son aşamada ise Tabiat Parkı'nın ziyaretçi yönetimi planlama süreci için aşağıdaki adımlar doğrultusunda gerekli veriler değerlendirilmiştir:

- *Alan Tanımı* (Tabiat Parkı'nın konumu, büyüklüğü, sınırları, ulaşım bilgilerinin tanımlanması),
- *Alanın Yönetim Durumu* (Tabiat Parkı'nın koruma statüleri, bağlı oldukları yasa ve yönetmelikler),
- *Kaynak Değerleri* (Doğal, kültürel, tarihi ve rekreasyon değerleri),
- *Alanın Geleneksel Kullanımı* (Alanın yerel halk tarafından nasıl kullanıldığının tanımlanması; tarım

ve hayvancılık faaliyetleri, kültürel ve manevi uygulamalar, gıda ve yakacak toplama gibi faaliyetler),

- *Rekreasyon Kullanım Durumu* (iki kategoride değerlendirilmelidir; yoğun olmayan rekreasyon ve yoğun rekreasyon alanları. Yoğun olmayan rekreasyon, alanda büyük ölçüde bozulmamış bir doğal çevrenin hâkim olduğu ve nispeten düşük ziyaretçi kullanımının olmasıdır. Yoğun rekreasyon ise alan içinde belirli noktalarda yoğunlaşmış ve kullanımın fazla olduğu alanlardır),
- *İstenilen Koşulların Tanımlanması* (Korunan alan içindeki biyolojik çeşitliliği ve hassas habitatları korumak ve tüm park kullanıcıları için sürdürülebilir, güvenli bir rekreasyon deneyimini sağlamak),
- *Yönetim Stratejileri ve Eylemler* (İstenen koşullar ile mevcut koşullar arasındaki boşlukların ortaya konmasından sonra hedeflerin, stratejilerin ve eylemlerin belirlenmesi),
- *Uygulama, İzleme, Değerlendirme ve Yeniden Düzenleme.*

BULGULAR

Alanın Tanıtımı

Boraboy Gölü Tabiat Parkı, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümünde Amasya ili Taşova ilçesi sınırlarında 255.34 hektar büyüklüğünde alana sahiptir. Alanın kuzeyinde Samsun ili Lâdik ilçesi, güneyinde Amasya ili, Tokat ili ve Erbaa ilçesi, batısında Amasya il merkezi, doğusunda ise Tokat ili Erbaa ilçesi yer almaktadır (Anonim 2017, YHKB 2018). Tabiat Parkı'na ulaşım Amasya'dan Taşova yol güzergahı üzerinden, Samsun'dan Lâdik-Erzincan yolu üzerinden, Tokat'tan ise Amasya-Taşova yolu üzerinden sağlanmaktadır. Boraboy Köyü'ne 3 km, Taşova ilçesine 22 km, Amasya-Merzifon Havaalanına 91 km, Amasya iline 62 km, Samsun iline Amasya üzerinden 190 km, Samsun'dan Lâdik yolu üzerinden 95 km asfalt yol ile ulaşım mümkündür (Anonim 2017).

Alanın Yönetim Durumu

Boraboy Gölü Tabiat Parkı, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 11. Bölge Müdürlüğü sorumluluk sahasında, Orman Genel Müdürlüğü, Amasya Orman Bölge Müdürlüğü mülkiyetinde, I. ve III. Derece doğal sit alanı statüsünde 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, 2872 Sayılı Çevre Kanunu, 6831 Sayılı Orman Kanunu, 3194 Sayılı İmar Kanunu, 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu, 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve Milli Parklar Yönetmeliğine tabi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kaynak Değerleri

Alanın Doğal Kaynak Değerleri;

- Doğal oluşumlu heyelan seddi göllerinden birisi olan Boraboy Gölü'nün varlığı,
- Alanın orman ekosistemi ve sulak alan ekosistemi özelliklerini barındırması,
- Alanın Akdağ Serisi Önemli Bitki Alanı içerisinde yer alması ve bu alanda tespit edilen 6 endemik bitki türünün varlığı,
- Alanda orman ve su ekosisteminde yaşayan canlıların varlığı (memeliler, kuşlar, sürüngenler ve balıklar),

Alanın Kültürel ve Tarihi Kaynak Değerleri;

- Alanın yakın çevresinde Roma dönemi, Selçuklu dönemi ve Osmanlı döneminden kalan tarihi yapıların varlığı,
- 'Boraboy' isminin mitolojik hikayesi (Roma-Yunan Rüzgar tanrısı "Borais"ten gelmesi; Bora isminde bir Türkmen Beyinin kurduğu bir yerleşim adı olması)

Alanın Rekreasyon Değerleri;

- Alanın pasif rekreasyon fırsatlarına uygun olması (piknik, yürüyüş, yaban hayatı izleme, doğayı gözlemleme-fotoğraflama, su üzerinde gezinti, kamp yapma vb.),
- Alanın manzara bütünlüğüne sahip olması,
- Alanda su varlığının (Boraboy Gölü) olmasıdır.

Alanın Geleneksel Kullanımı

Tabiat Parkı yakın çevresinde bulunan Boraboy köyünde tarımsal faaliyetler yerel halkın geçim kaynağını oluşturmaktadır. Kadınların elma, kuşburnu, erik, ayva gibi meyvelerin marmelatını üreterek ekonomik gelir ettikleri görülmektedir. Koyun ve az miktarda sığır besiciliği de alan yakın çevresinde geleneksel faaliyetler olarak görülmektedir. Ayrıca, yöresel göçebe yayla kültürünün yoğun yaşandığı bölge olup, yöresel yayla evleri bulunmaktadır (Anonim 2017).

Rekreasyon Kullanım Durumu

Boraboy Gölü Tabiat Parkı içerisinde doğa yürüyüşü, oryantring, flora gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, botanik turları, doğa eğitimi, sportif olta balıkçılığı, piknik, kamp aktiviteleri yapılmaktadır (Ekotaban 2023).

Tabiat Parkı özellikle yaz ve ilkbahar mevsiminde rekreasyon imkânı sunmaktadır. Göl kıyısı ve yakın çevresinin daha çok piknik yapma ve yürüyüş amacıyla yoğun bir şekilde tercih edildiği görülmektedir (Kurt Konakoğlu 2020). Çadırli kamp alanı olarak kullanım alanları mevcuttur. Alanda bulunan tesisler Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. Boraboy Gölü Tabiat Parkı rekreasyon tesislerinin envanteri (Anonim 2023)

Tesis	Miktar
Tuvalet	1 (4 Kadın+4 Erkek+1 Engelli)
Çeşme	10
Kır evi	11
Kulübe (Depo)	4
Bungalov	10
Piknik masaları	-
Kır lokantası	1 (60-70 kişi kapasiteli)
Çocuk oyun alanı	3
Büfe	1
Otopark	1

Şenol (1999)’un yapmış olduğu çalışmada Boraboy Gölü’ne 1993’te 12.970, 1994’te 16.439 günübirlik ziyaretçi kaydedilmiş; 1995’te 2663, 1996’da 909, 1997’de ise 893 gece konaklama gerçekleşmiştir. Yine aynı çalışmada, Boraboy Eğitim, Kültür ve Dayanışma Derneği öncülüğünde göl çevresinde düzenlenen “Boraboy Gölü Şenliği”nde ziyaretçi sayısının gün içinde

5000’e yaklaştığı ifade edilmiştir (Şenol 2018). Doğa Turizmi Web Uygulaması Ekotaban (2023) verilerine göre alanın günlük ziyaretçi kapasitesi 2242 ve araç kapasitesi 358 olarak belirtilmiştir. Ancak, araç giriş kaydına göre ziyaretçi sayısı yaklaşık olarak tahmin edilerek belirlenebilmektedir. Ziyaretçi profili detaylı olarak (yerli-yabancı, kadın-erkek, yetişkin-çocuk vb.) kaydedilememektedir. Son altı yılın ziyaretçi sayıları Çizelge 2’de verilmiştir. Alana yapılan ziyaretçi sayılarının yıllar içinde artış gösterdiği görülmektedir.

Çizelge 2. Boraboy Gölü Tabiat Parkı yıllık tespit edilen ziyaretçi sayıları (Anonim 2023)

Yıl	Çadırli kamp	Toplam
2017	61	73.806
2018	12	106.705
2019	96	139.152
2020	529	138.251
2021	905	126.938
2022	1535	119.731

İstenilen Koşulların Tanımlanması

Boraboy Gölü Tabiat Parkı Gelişim Planı’nın temel amacı; ‘Tabiat Parkı’nın sahip olduğu göl ekosistemi ile doğal peyzaj değerleri, rekreasyonel potansiyelini, biyolojik çeşitliliği (özellikle flora) ve jeolojik kaynak değerlerinin, koruma-kullanma dengesi içinde devamlılığını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması, uygulama koşul, araç ve yöntemlerinin geliştirilmesi/tanımlanması’ şeklinde belirlenmiştir. Tabiat Parkı’nda göl ve yakın çevresinde dar bir alanda yoğunlaşan rekreasyonel faaliyetler nedeni ile belirli alanlarda kaynak değerlerinde olumsuz baskıların artması istenmeyen durum olarak ifade edilmiş ve istenilen koşulların gerçekleşebilmesi için kullanıcıların alanın geneline dağıtılması için, alternatif yürüyüş / gezi yolları, endemik bitki ve canlı türlerinin tanıtıldığı rotalar, manzara seyir noktaları ve çadırli kamp alanı planlamaları tanımlanmıştır.

Yönetim Stratejileri ve Eylemler

Ziyaretçi yönetim stratejileri ve eylemlerine yönelik olarak bölgeleme çalışması kapsamında özellikle alandaki endemik tür varlığı, rekreasyonel kullanım durumu ve etkileri dikkate alınarak toplamda 255.34 hektar alanın;

191.86 hektar (%75.14) alan Hassas Koruma Bölgesi, 38.00 hektar (%14.88) kısmi Kontrollü Kullanım Bölgesi ve

25.48 hektar (%9.98) Sürdürülebilir Kullanım Bölgesi olarak belirlenmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Boraboy Gölü Tabiat Parkı koruma-kullanım bölgeleri (Anonim 2017)

Bölgeleme	Kapsam	Miktar (ha)	%
Hassas Koruma Bölgesi	Endemik türlerin olduğu alanlar, erozyon-heyelan riski yüksek alanlar ile dik eğimli alanlar	191.86	75.14
Kontrollü Kullanım Bölgesi	Rekreasyonel kullanıma uygun ve halen yoğun bir şekilde kullanımda olan ve artabilecek talep doğrultusunda gelecekte alanın rekreasyonel kullanım gelişimine katkı sağlayabilecek potansiyel yerler	38.00	14.88
Sürdürülebilir Kullanım Bölgesi	Balık tutma, kayak ve su bisikleti kullanmak için ziyaretçilerin yoğun ilgi gösterdiği göl ve kıyısı	25.48	9.98

Hassas Koruma Bölgesi içerisinde rekreasyonel faaliyetlere izin verilmemesi yönünde planlama kararları alındığı görülmektedir. Boraboy Gölü ile birlikte ve gölü çevreleyen alanda yani sürdürülebilir kullanım bölgesinde, kayak, kano, su-deniz bisikleti, yürüyüş yolları, manzara seyir noktaları, yağmur barınağı ile göl aynası planlaması yapılmıştır. Gölde sportif amaçlı balık avcılığına, göldeki balık ve su canlı yaşamına ve yoğunluğuna zarar vermeyecek şekilde ilgili kurumların mevzuatları gereğince kontrollü bir şekilde izin verilebileceği belirtilmiştir.

Kontrollü Kullanım Bölgesi için 2 adet günübirlik kullanım alanının faaliyetine bakım ve onarım çalışmaları yaparak devam etmesi öngörülmüştür. Kır lokantasının aynı zamanda ziyaretçi merkezi olarak hizmetler sunabilmesi için düzenlemeler yapılması ve kamp alanı için iyileştirme ve sayısının ihtiyaç dâhilinde arttırılmasına yönelik kararlar alınmıştır.

Kontrollü Kullanım ve Sürdürülebilir Kullanım alanlarında genel olarak ziyaretçilere yönelik gerekli uyarı, tanıtım ve bilgilendirme levhalarının konulması, ziyaretçilerin güvenliğini sağlamak için gerekli uygulamaların yapılması konusunda da kararlar alınmıştır. Ayrıca 'Belirlenmiş yerler dışında hiçbir surette ateş yakılamaz, piknik tüpü, mangal vb. kullanılamaz' ve 'Gecelemeye yönelik tesis yapılamaz' ziyaretçi yönetimine yönelik ifadeler yer almaktadır.

Tabiat Parkı içerisinde yoğun rekreasyonel kullanımlar sonucu alanda oluşan toprağın sıkışmasına bağlı kompaktlaşma nedeniyle bitki örtüsünün ve yaban hayatının zarar görmesi ve bu durumun bilimsel bir raporla tespit edilmesi durumunda bu alanların rekreasyonel kullanımlara kapatılabilir veya

sınırlandırılabilir, onarım ve restorasyon çalışmaları yapılabilir olduğu, ziyaretçilerin araçlarını otoparklar dışında yerlere park etmelerini engellemek ve mevcut yol güzergahı boyunca araçlarını insanların kullandığı alan içerisine girmelerini engelleyecek şekilde, alandaki mevcut imkanlar ölçüsünde, tedbirler alınması gerektiği plan kararları genel hükümlerinde yer almaktadır.

Uygulama, İzleme, Değerlendirme ve Yeniden Düzenleme

Tabiat Parkı Gelişim Planı çerçevesinde gerçekleştirilmesi hedeflenen eylemlerden ziyaretçi yönetimine yönelik olanları alanda yapılabilecek rekreasyonel faaliyetler ile alan yönetimine ilişkin;

- Ziyaretçi Merkezi projesinin hazırlanması, onaylanması ve uygulanması,
- Ziyaretçi ve alan yönetim planının hazırlanması,
- Otoparkların yapılması ve piknik alanına araç girişlerinin engellenmesi,
- Tür çeşitliliği açısından önemli alanlarda ziyaretçi sınırlaması yapılması,
- Tür ve alan koruma ile ziyaretçi yönetim planlamasının yapılması,
- Tanıtım, bilgilendirme ve eğitim materyalleri ile tabelaların hazırlanması, basımı ve alana yerleştirilmesi,
- Farklı hedef kitlelerine yönelik eğitim ve bilgilendirme amaçlı kitap, broşür, çıkartma, yapboz vb. eğitim ve bilgilendirme materyallerinin üretilmesi ve basımı,
- Tabiat Parkı içerisinde tanıtım, bilgilendirme ve yönlendirme amaçlı tabelaların hazırlanması ve uygun yerlere yerleştirilmesi,
- Öğrenci topluluk ve temsilcileri ile 'Boraboy Gölü Tabiat Parkı Yıllık Gezi Planı' hazırlanması ve uygulanması,

- Ziyaretçilere dönük alan içi bilgi ve eğitim turlarının/gezilerinin düzenlenmesi,
- Tabiat Parkı için taşıma kapasitesinin hazırlanmasıdır.

Tabiat Parkı Gelişim Planı çerçevesinde gerçekleştirilmesi hedeflenen eylemlerden ziyaretçi yönetimine yönelik izleme-kontrol ve değerlendirme çerçevesinde ise; ziyaretçi yönelimi-yönetimi, ziyaretçi sayısı, ziyaretçi memnuniyeti, halkın koruma bilincine yönelik izleme ve değerlendirmelerin belirlenen yöntemlerle gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

TARTIŞMA

Korunan alanlara yönelik ziyaretçi yönetiminde uygulanabilecek ziyaretçi yönetimi yaklaşımlarını Kuo (2002) iki kategoride 'sert' ve 'yumuşak' yaklaşımlar olarak adlandırmıştır. 'Sert' yönetim stratejileri ekonomik, fiziksel ve düzenleyici yönetim biçimlerini içerirken; 'yumuşak' yaklaşımları ise yönlendirici, davranışsal ve eğitici süreçler olarak alt başlıklara ayırmıştır. Çoban ve Göktuğ (2019)'un 16 başlık altında topladığı milli parklarda kullanılan ziyaretçi yönetim araçlarını 'Sert' ve 'Yumuşak' yönetim araçları olarak tekrar sınıflandırmış olduğu sınıflandırmaya göre (Çizelge 4) Boraboy Gölü değerlendirildiğinde; Boraboy Gölü Tabiat Parkı Gelişim Planı (2017)'nin da bilhassa ziyaretçi yönetimine yönelik bazı strateji ve eylemleri hali hazırda kapsadığı tespit edilmiştir (Çizelge 5).

Çizelge 4. Sert ve yumuşak ziyaretçi yönetim araçları

Sert yönetim araçları	Yumuşak yönetim araçları
Fiziksel • Kullanım düzeyinde mevsimsel ya da geçici sınırlandırma • Zonlama • Bariyer sistemi	Yönlendirici yorumlayıcı bilgiler • Rehber eşliğinde tur düzenlemek • Reklam ve pazarlama • Teknolojik uygulamalar
Düzenleyici • Kalış süresinin sınırlandırılması • Grup büyüklüğünün sınırlandırılması • Ateş kullanımında uygulanan kısıtlamalar • Öncelikli ziyaretçiler sistemi • Çekiliş sistemi • Teknolojik uygulamalar	Davranışsal yorumlayıcı bilgiler • Ziyaretçi sertifikası
Ekonomik • Farklı ücretlendirme politikaları • Rezervasyon sistemi • Ulaşım sistemleri	Eğitici yorumlayıcı bilgiler • Ziyaretçi eğitim ve bilgilendirme uygulamaları

Çizelge 5. Boraboy Gölü Tabiat Parkı ziyaretçi yönetim strateji ve eylemleri

Sert yönetim araçları	Yumuşak yönetim araçları
Fiziksel • Kullanım düzeyinde mevsimsel ya da geçici sınırlandırma • Zonlama (Hassas Koruma, Kontrollü Kullanım ve Sürdürülebilir Kullanım Bölgeleri) • Piknik alanına araç girişlerinin engellenmesi	Yönlendirici yorumlayıcı bilgiler • Tanıtım, bilgilendirme ve eğitim materyalleri ile tabelaların hazırlanması, basımı ve alana yerleştirilmesi • Tabiat Parkı içerisinde tanıtma, bilgilendirme ve yönlendirme amaçlı tabelaların hazırlanması ve uygun yerlere yerleştirilmesi
Düzenleyici • Tür çeşitliliği açısından önemli alanlarda ziyaretçi sınırlaması yapılması • Tabiat Parkı için taşıma kapasitesinin hazırlanması • Sportif amaçlı balık avcılığına, göldeki balık ve su canlı yaşamına ve yoğunluğuna zarar vermeyecek şekilde ilgili kurumların mevzuatları gereğince kontrollü bir şekilde izin verilmesi • Belirlenmiş yerler dışında hiçbir surette ateş yakılmaması, piknik tüpü, mangal vb. kullanılmaması ve gecelemeye yönelik tesis yapılamaması • Güvenlik kamerası ve ses sistemi uygulaması	Davranışsal yorumlayıcı bilgiler • Öğrenci topluluk ve temsilcileri ile 'Boraboy Gölü Tabiat Parkı Yıllık Gezi Planı' hazırlanması ve uygulanması
Ekonomik	Eğitici yorumlayıcı bilgiler • Farklı hedef kitlelerine yönelik eğitim, bilgilendirme amaçlı kitap, broşür, çıkartma, yapboz vb. eğitim ve bilgilendirme materyallerinin üretilmesi ve basımı, • Ziyaretçilere dönük alan içi bilgi / eğitim turlarının ve gezilerinin düzenlenmesi

Ancak gelişim planında belirtilen şu ifade ile 'tüm ziyaretçileri; bilgilendirmek, güvenli, çevresel ve sosyal değerlere sahip çıkan sorumlu bir ziyaret gerçekleştirerek keyif almalarını sağlamak ve bu amaca yönelik olarak rekreatif kullanım ile doğal alanların kullanımına dönük, rekreasyon ve Ziyaretçi Yönetim Alt Planı ile Bilinçlendirme Programı alt planları yapmak çelişkiler oluşturmaktadır. Bu durum daha önceden belirtildiği gibi ziyaretçi yönetiminin, alanda yerinde incelemeler ve uygulama kılavuzları ile teknik bir adım olduğunun düşünülmesi ve ayrıca planlamacılar tarafından tam olarak bilinmemesinden ve anlaşılmasından kaynaklanmaktadır (Grant 1994, Cooper ve ark. 1998). İzleme, değerlendirme ve yeniden düzenleme süreçlerinde ziyaretçi yönetimine yönelik alınan kararlarla plan kararları arasındaki ayırımın net şekilde ifade edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğal peyzaj bileşenlerine sahip manzara bütünlüğü olan alanların korunması her zaman önemli olmakla birlikte, bu özelliklerden yararlanma fırsatlarının sağlanması da aynı derecede önemli olmuştur. Çünkü herhangi bir kullanım doğal peyzaj bileşenleri veya ziyaretçi deneyimleri üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bu durum, doğal peyzaj bileşenlerinin korunması ve ziyaretçi kullanımıyla oluşan deneyim arasında bir çelişki yaratmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Tabiat Parkı koruma statüsünde bulunan alanların, kaynak değerlerinin etkin korunması, devamlılığının sağlanması, koruma-kullanma dengesi

KAYNAKLAR

- Anonim (2017) Boraboy Gölü Tabiat Parkı Gelişim Planı. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Amasya.
- Anonim (2018) Türkiye Ormanlarında Odun Dışı Ürünler. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, Amasya.
- Anonim (2023) T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü .
- Atmış E, Günşen HB, Yıldız D (2020) Tabiat parklarının korunan alan statülerinin değerlendirilmesi: Batı Karadeniz örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 21(2):148-158.

gözetilerek arazi kullanım kararlarının geliştirilmesi, korunan alan ile etkileşim halinde bulunan yerleşim alanları da gözetilerek sosyo-ekonomik faaliyetlerin belirlenmesi için öncelikle gelişim planlarının hazırlanması sürecinde planın aynı zamanda ziyaretçi kullanıma yönelik olduğu unutulmamalıdır.

Boraboy Gölü Tabiat Parkı Gelişim Planı, rekreasyon deneyimini etkileyen mevcut ziyaretçi kullanım zorluklarını net bir şekilde ortaya koyan, ziyaretçi deneyimini geliştiren ve parkın doğal ve kültürel ortamını koruyan çözümler ve fırsatları belirlemelidir. Bu doğrultuda;

- Çatışan ve / veya yoğun ziyaretçi kullanımının neden olduğu parkın doğal ve kültürel kaynakları ve ziyaretçi deneyimleri üzerindeki etkileri en aza indirmek ve azaltmak,
- Önemli bitki türleri ve yaban hayatı ile bağlantı kurmak ve bunlarla etkileşim kurma fırsatlarını artıran hoş ve kapsayıcı deneyimler ve altyapı sağlamak,
- Ziyaretçi güvenliğini ve kaynak değerlerinin korumasını göz önünde bulundurarak mevcut ve yeni/gelişen ziyaretçi kullanımlarını değerlendirmek,
- Ziyaretçi beklentilerini kaynakların veya altyapının kullanılabilirliğiyle uyumlu hale getirmek,
- Mevcut ve ortaya çıkan ziyaretçi ilgi alanlarının, ziyaretçi kullanım özelliklerinin, modellerinin ve eğilimlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve izlemek planın amacına ulaşmasında ana hedefler olarak belirlenebilir.

- Beket S (2018) Doğa koruma alanlarının peyzaj mimarlığı açısından incelenmesi: Boraboy Gölü Tabiat Parkı örneği. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Bingül Bulut MB, Aydoğan TG (2021) Rekreasyon Kullanımının Sürdürülebilir Yönetimi. *Peyzaj Araştırmaları* Demirel Ö, Düzgüneş E (Eds). Livre de Lyon, Lyon.
- Cooper C, Fletcher J, Gilbert D, Wanhill S (1998) *Tourism: Principles and Practices*. Longman, Harlow, London, England.
- Çoban G, Göktuğ TH (2019) Küre Dağları ve Ilgaz Dağı Milli Parklarında ziyaretçi yönetim araçlarının değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(3):700-712.

- Düzgüneş E (2015) Milli park planlamalarında ziyaretçi yönetimine ilişkin yeni bir model önerisi: Altındere Vadisi Milli Parkı (Maçka/Trabzon) örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Trabzon.
- Doğu AF, Çiçek İ, Gürgeç G (1994) Borabay Gölü (Amasya). Ankara Üniversitesi TÜCAUM Dergisi, (3):242-254.
- Ekotaban (2023) T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Doğa Turizmi Web Uygulaması. <https://ekotaban.tarimorman.gov.tr/>. Erişim Tarihi:15.09.2023.
- Gül A, Özgüner H (2005) Ülkemizdeki korunan doğal alanlarda yönetim zonlarının oluşturulması. Poster Bildiri Kitabı. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Isparta, Türkiye.
- Graefe AR, Kuss FR, Vaske JJ (1990) Visitor impact management: the planning framework, Vol. II. Washington, DC: National Parks and Conservation Association.
- Grant M (1994) Visitor management. Insights, A41-46.
- Hof M, Lime DW (1997) Visitor Experience and Resource Protection Framework in the National Park System: Rationale, Current Status, and Future Direction. In McCool, & Cole (Eds.), Proceedings-Limits of Acceptable Change and Related Planning Processes: Progress and Future Directions, USDA Forest Service General Technical Report INT-371 (pp. 26–29). Ogden, UT:U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Intermountain Research Station.
- The Interagency Visitor Use Management Council (2016) IVUMF (Interagency Visitor Use Management Framework). <http://visitorusemanagement.nps.gov>. Erişim Tarihi:10.09.2023.
- Kuo IL (2002) The effectiveness of environmental interpretation at resource sensitive tourism destinations. International Journal of Tourism Research, 4(2):87-101.
- Kurdoğlu BÇ, Kurt Konakoğlu SS (2018) Amasya kent örneğinde rekreasyon alanları bilgi sistemi oluşturulmasına yönelik bir çalışma. AÇÜ Orman Fak. Dergisi, 19(1):66-79.
- Kurt Konakoğlu SS (2018) Katılımcı turizm planlaması yaklaşımı ile Amasya kent örneğinde mekânsal ve senaryo analizi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Trabzon.
- Kurt Konakoğlu SS (2020) Determination of the Nature Tourism Potential of Amasya Borabay Lake Nature Park Using the On-Site Observation Technique. Full Text Book. 4th International Congress of Academic Research, Online, p. 526-536.
- Kurt Konakoğlu SS, Kurdoğlu BÇ (2020) Doğa temelli turizm koridorlarının oluşturulmasına yönelik bir öneri: Amasya kent örneği. Turizm Akademik Dergisi, 7 (1):83-95.
- OGM (2014) Yabanıl Meyveli Türler Eylem Planı 2014-2018. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, Amasya.
- Stankey GH, McCool SF, Stokes GL (1984) Limits of acceptable change: A new framework for managing the Bob Marshall Wilderness complex. Western Wildlands, 10(3):33–37.
- Stankey GH, Cole DN, Lucas R, Peterson ME, Frissell SS (1985) The limits of acceptable change (LAC) system for wilderness planning. Ogden, UT: US Department of Agriculture, Forest Service, Intermountain Forest and Range Experiment Station
- Şenol E (1999) Boraboy'da (Amasya-Taşova) arazi kullanımı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Tuncel M, Doğaner S (1989) Amasya'da turizm, coğrafi imkânlar, sorunlar, öneriler. AKDITYK Coğrafya Araştırmaları Dergisi, 1(1):47-68.
- YHKB (2018) Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği Yeşilirmak Havzası Rehberi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Amasya.
- Zengin B, Öztürk E, Salha H (2014) Amasya ilinin alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri, 6:1-22.